

УДК 372.87

Юлія ХАЙРУЛЛІНА

кандидат філософських наук, доцент,
старший викладач кафедри музичного мистецтва
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: polnujstil@gmail.com

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ОРГАНІЗАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІН
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МИСТЕЦТВО»**

Статтю присвячено розкриттю значення компетентнісного підходу для організації практичної підготовки майбутніх вчителів освітньої галузі «Мистецтво». Запропоновано класифікацію: ядерні, функціональні та креативні компетенції, розкрито їх сутність та наведено види діяльності для реалізації означених компетенцій в контексті фахової підготовки студентів освітнього напрямку 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізація «Художня культура».

Ключові слова: освітня галузь «Мистецтво», ядерні компетенції, функціональні компетенції, креативні компетенції, педагогічна практика.

Становлення майбутнього фахівця неможливо без практичної підготовки, яка стане усвідомленням вірності обраного шляху та відповідності власних уявлень реаліям обраної професії, розумінням власної потенційності та можливістю скоригувати академічну діяльність в контексті досягнення максимальної релевантності компетенцій, задекларованих освітнім напрямом спеціальності студента до вимог шкільної практики.

Метою даної статті є визначення ролі та сутності компетентнісного підходу у практичній підготовці майбутніх вчителів освітньої галузі «Мистецтво» та актуалізація моделі професійних компетенцій студента-практиканта освітнього напрямку 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізація «Художня культура».

Надання студентам можливості отримати практичного досвіду педагогічній діяльності у якості вчителя дисциплін галузі «Мистецтво» є головною метою педагогічної практики, яка проводиться на третьому та четвертому році навчання згідно навчального плану підготовки бакалаврів освітнього напрямку 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізації «Художня культура».

Педагогічна практика реалізує базові та предметні компетенції, набуті студентами

спеціальності впродовж опанування дисциплін: «Педагогіка», «Психологія», «Методика викладання інтегрованого курсу Мистецтво», «Методика музичного виховання», «Художня культура», «Методика художньо-педагогічного аналізу творів мистецтва в ЗОШ» тощо. Ефективність педагогічної практики майбутніх учителів залежить від:

- володіння знаннями історії та теорії мистецтва та суміжних дисциплін;
- знання сутності компонентів методичної системи навчання мистецтву (мотив і цілі навчання, методи, прийоми, технології, засоби, форми навчання);
- озброєності практиканта психологічними знаннями, вміннями та навичками, які необхідні для навчально-виховної роботи з учнями.

Впродовж проходження педагогічної практики передбачено формування базових компетенції, які необхідні для подальшої професійної діяльності майбутніх вчителів «мистецтва». Сучасний компетентнісний підхід до підготовки вчителя спрямований на формування фахово грамотної самостійної та активної особистості, яка здатна до реалізації теоретичних знань у педагогічній площині. Проблемами компетентнісного підходу займалися вчені та педагоги, починаючи з II половини ХХ сторіччя: В. Биков, А. Маркова,

В. Маслов, Н. Радіонова, А. Хуторський. Аспекти фахової компетентності галузі педагогіки мистецтва присвячені праці Л. Арчажнікової, О. Гайдамаки, А. Козир, Л. Масол, Г. Падалкі, О. Щолокової.

Під час наукового дискурсу було надано визначення основним категоріям, що ними слід оперувати для актуалізації даної проблеми. Ключове поняття «компетентність» має багато тлумачних варіантів, так, дослідник І.Черемис, артикулює його як якість реалізації на практиці результату формування в суб'єктів навчання компетенцій, визначених нормативними джерелами для певної галузі діяльності (якість реалізації кваліфікації) [8,84-85]. За визначенням В. С. Іванова «компетенція – це інтегрована особистісно-діяльнісна категорія, яка формується під час навчання в результаті поєднання початкового особистого досвіду, знань, умінь, навичок, способів діяльності, особистісних цінностей та здатності їх застосування в процесі продуктивної діяльності стосовно кола предметів та процесів певної галузі людської діяльності» [4, 54–55]. «Професійну компетентність» В. Галузинський та М. Євтух трактують як готовність і здатність фахівця приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності [1, 11]. О. С. Заблоцька визначає «кваліфікацію» як офіційне визнання результату формування в суб'єктів навчання компетенцій, визначених нормативними освітніми документами для певної галузі діяльності, вона-ж надає визначення «компетенціям», що на її думку є одиницями та результатом освітньої діяльності при компетентнісному підході [3, 52].

О. Дубасенюк, до основних складових елементів професійно-педагогічної компетентності відносить:

- компетентність у сфері теорії та методики виховного процесу;
- компетентність у сфері фахових предметів;
- соціально-педагогічну компетентність;
- диференціально-психологічну компетентність;
- аутопсихологічну компетентність [2, 95].

На думку А. Хуторського компетентність має наступні елементи:

- когнітивна складова (наявність системи педагогічних і спеціальних предметних знань);
- операціонально-технологічна складова (володіння методами, технологіями, способами педагогічної взаємодії, методами навчання даного предмета);
- особистісна складова (етичні й соціальні позиції й установки, риси особистості спеціаліста) [7, 135].

А. Маркова виділяє такі види професійної компетентності:

- спеціальна компетентність – володіння власне професійною діяльністю на досить високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;
- соціальна компетентність – володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співробітництвом, а також прийнятими в даній професії прийомами професійного спілкування, соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці;
- особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку засобами протистояння професійним деформаціям особистості;
- індивідуальна компетентність – володіння прийомами самореалізації і розвитку індивідуальності в межах професії, готовність до професійного зростання, вміння раціонально організувати свою працю без переважань [4, 107].

Отже, якщо підвести підсумки компетентнісного дискурсу можна узагальнити усі вищевказані системи розподілу та запропонувати наступну наочну модель професійних компетенцій студента-практиканта освітнього напрямку 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізація «Художня культура»:

– **Ядерні компетенції** (сума теоретичних знань які складають загальнопрофесійну базу вчителя (провідна дисципліна, педагогіка, психологія);

– **Функціональні компетенції** (сума інструментальних компетенцій галузей предметної дидактики) –методика викладання курсу «Мистецтво», методика організації художнього сприйняття, методика аналізу художніх творів, методика організації художньо-освітнього простору, методика оцінювання знань, методика організації позакласної мистецької діяльності;

Таблиця 1

**Модель професійних компетенцій студента-практиканта освітнього напрямку
014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізація «Художня культура»**

Вид компетенції	Сутність компетенції	Види діяльності з реалізації компетенції під час проходження педагогічної практики з мистецтва
1. Ядерні компетенції	1. Оволодіння теоретичною інформацією з академічних дисциплін	1. Опрацювання літератури з історії мистецтва, теорії мистецтва, вікової психології та педагогіки за запропонованим переліком
		2. Конспектування першоджерел
		3. Складання реферованого переліку опрацьованої літератури
		4. Організація проведення педагогічного експерименту
		5. Обробка та аналіз результатів експерименту
		6. Написання наукової статті за результатами проведення експерименту
2. Функціональні компетенції	1. Здатність застосувати на практиці теоретичні знання з базових академічних дисциплін	1. Складання шкільної документації: календарного планування, конспекту уроку, ведення сторінки класного журналу
		2. Розробка та проведення занять з курсу «Мистецтво» для учнів молодшої школи та старшої школи
	2. Організація освітнього простору уроку мистецтва, навчальна, виховна та оцінювальна діяльність педагога загальноосвітньої школи	2. Тренінги з подолання конфліктних ситуацій на уроці, дотримання дисципліни
		3. Психологічна оцінка учнів класу, складання плану виховної роботи
		4. Розробка та проведення тестів, контрольного заняття з Мистецтва
		3. Використання методичного інструментарію вчителем мистецтва: володіння методами, прийомами та технологіями художньої дидактики у шкільних, позакласних та позашкільних умовах
	3. Використання методичного інструментарію вчителем мистецтва: володіння методами, прийомами та технологіями художньої дидактики у шкільних, позакласних та позашкільних умовах	1. Використання художньо-педагогічної технології на уроці (інтерактивна, інтегративна, творчих проєктів, case study)
		2. Організація музичної, сценічної, образотворчої діяльності на уроці мистецтва
		3. Складання емоційної партитури уроку мистецтва
		4. Робота з класною дошкою (scribing-технологія)
		5. Створення ілюстративної бази для уроків (презентації Power Point)
		6. Організація та проведення позакласного мистецького заходу
7. Організація та проведення позашкільного мистецького заходу		
3. Креативні компетенції	1. Мистецька діяльність майбутнього вчителя «Мистецтва»	1. Створення моделі художньо-педагогічного аналізу-інтерпретації творів різних мистецтва (архітектура, скульптура, музичне, образотворче мистецтво)
		2. Виконання вокального, інструментального музичного твору, хореографічного фрагменту, інсценізація, графічний ескіз, фото-композиція
		3. Підготовка наочності до уроку мистецтва

– **Креативні компетенції** (художньо-педагогічна діяльність вчителя мистецтва на уроці – гра на музичних інструментах, вокал, театральна діяльність, хореографічна діяльність, створення інформаційної художньої продукції, тощо).

Таким чином, під час проходження практики діяльність студента-практиканта освітнього напрямку 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізація «Художня культура» буде спрямовано на реалізацію означених професійних компетенцій:

Підводячи підсумки викладеного в статті дослідження та встановлюючи віхи подальших наукових розвідок слід зазначити:

– компетентнісний підхід у організації практичної підготовки майбутнього вчителя галузі «Мистецтво» зумовлено необхідністю

у імплементації концепції Нової української школи та оптимізації підготовки сучасного вчителя;

– виділення фахових компетенцій майбутнього вчителя музичного мистецтва дозволяє сформулювати модель професійних компетенцій студента-практиканта освітнього напрямку 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) спеціалізація «Художня культура», до якої входять ядерні, функціональні та креативні компетенції.

Отже, практика є необхідною складовою підготовки фахівця любого напрямку, особливо важлива вона для професійного становлення вчителя, таким чином, наукові розвідки, спрямовані на вдосконалення педагогічної практики, її змісту та структури не втрачатимуть актуальності.

Список використаних джерел

1. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія. — К.: Вища школа, 1995. — 237с.
2. Дубасенюк О. А. Концептуальні положення теоретичної професійної діяльності / О. А. Дубасенюк // Педагогіка і психологія. — 1994. — № 4. — С. 94—97.
3. Заблоцька О. С. Компетентність, кваліфікація, компетенція як ключові категорії компетентнісної парадигми вищої освіти // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. — 2008. — № 39. — С. 52—56).
4. Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: педагогічні науки. — 2008. — Вип. 42. — 147 с.
5. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. — Х.: Вид. група «Основа», 2005. 96 с. — (Б-ка журн. «Управління школою»; вип. 8(32)).
6. Савенкова Л. Г. Педагогические условия внедрения в практику обучения школы интегрированного направления работы // Педагогика искусства: научный журнал. — № 4, 2010. — С. 67—72.
7. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Ученик в общеобразовательной школе. — М.: ИОСО РАО, 2002. — С. 135—157.
8. Черемис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції // Вища освіта України. — 2006. — № 2. — С. 84—88.

References

1. Haluzynskiy V. M., Yevtukh M. B. (1995) *Pedahohika: teoriia ta istoriia [Pedagogy: theory and history]*. Pedagogy and psychology. Kiev [in Ukrainian].
2. Dubaseniuk O. A. (1994) *Kontseptualni polozhennia teoretychnoi profesiinoi diialnosti [Conceptual provisions of theoretical professional activities]*. Pedagogy and psychology. Kiev [in Ukrainian].
3. Zablotska O. S. (2008) *Kompetentnist, kvalifikatsiia, kompetentsiia yak kliuchovi katehorii kompetentnisnoi paradyhmy vyshchoi osvity [Competence, qualification, competency as key categories of competence-based paradigm of higher education]*. Zhytomyr [in Ukrainian].
4. Ivanova S. V. (2008) *Funktsionalnyi pidkhid do vyznachennia profesiinoi kompetentnosti vchytelia biolohii ta orhanizatsiia yii vdoskonalennia v zakladi pisladiplomnoi osvity [Functional approach to the definition of professional competence of teachers of biology and the organization of its improvement in the institution of postgraduate education]*. Zhytomyr [in Ukrainian].
5. Rodyhina I. V. (2006) *Kompetentnisno oriientovanyi pidkhid do navchannia [A competency based approach to study]* Kharkiv [in Ukrainian].
6. Savenkova L.G. (2010). *Pedagogicheskie usloviya vnedreniya v praktiku obucheniya shkolyi integrirovannogo napravleniya roboty. [Pedagogical conditions of the implementation in practice of integrated areas of school trainings]*. Moscow [in Russian].
7. Khutorskoi A. V. (2002) *Kliuchevyie kompetentsyy kak komponent lichnostno-oryentirovannoi paradyhmyi obrazovaniia [Key competences as a component of personality — oriented paradigm of education] Student in a secondary school*. Moscow [in Russian].
8. Cheremys I. (2006) *Novi vymohy do spetsialista: poniattia kompetentnosti y kompetentsii [New requirements for the specialist: the concept of competence and competence] Higher education of Ukraine*. Kiev [in Ukrainian].

Хайрулліна Ю. Компетентностный подход в организации педагогической практики в образовательной отрасли «Искусство»

Статья посвящена раскрытию значения компетентностного подхода в организации практической подготовки будущих учителей образовательной отрасли «Искусство». Предложено классификацию: ядерные, функциональные и креативные компетенции, раскрыта их сущность, приведены виды деятельности, направленные на реализацию вышеназванных компетенций в контексте профессиональной подготовки студентов специальности 014.13. Среднее образование (Музыкальное искусство) специализация Художественная культура.

Ключевые слова: образовательная отрасль «Искусство», ядерные, функциональные и креативные компетенции, педагогическая практика.

Khajrullina Yu. Competence approach in pedagogical practice in the educational branch «Art»

The article is devoted to disclosure the value of the competence approach to the organization of practical training the future teachers of educational branch «Art». The competence approach in organization of practical training for a future teachers of the «Art» due to the need of implementing the concept of a New Ukrainian school an aimed on optimization the training of the modern teacher. It was suggested the following classification: nuclear, functional and creative competence. It was disclosed their nature and the types of activities to implement the competencies in the context of professional training of students of the educational direction 014.13 Secondary education (Musical art) specialization «Artistic culture». Practice is a necessary component of training in any direction, especially important for the professional development of teachers, thus, research aimed at improving pedagogical practice, its content and structure will not lose its relevance.

Keywords: the educational branch «Art», nuclear, functional and creative competence, pedagogical practice.

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2017